Mut zur Erziehung

Сміливість у вихованні

Ukrainisch – Deutsch

Der Text dieser Broschüre wurde von KOMPASS erstellt,
dem Kooperationsnetzwerk von Kindertagesstätten,
Schulen und sozialen Diensten in Seligenstadt.

Текст цієї брошури підготовлений KOMPASS, мережею
співпраці дитячих садків, шкіл і соціальних служб у Зелігенштадті.

KOMPASS Seligenstadt

Lions Club Seligenstadt

© Förderverein »Kompass« Seligenstadt e.V.
www.lion-seligenstadt.de
Übersetzung: KERN AG, Sprachdienste
Redaktionsteam: C. Bicherl-Kuhn, H. Fabian, B. Hirsch, G. Meuer,
F. W. Müller, W. Stasch, P. Weiser-Deiss, S. Wollenweber, S. Zervas
Grafik und Illustrationen: Jutta Hohl-Wolf, Buero86.de

Посібник для дитячих садків, шкіл і сімей

ПЕРЕДМОВА

Спільне життя в суспільстві приносить дітям задоволення. Однак, щойно різні інтереси та потреби стикаються один із одним, можуть виникнути тертя та конфлікти. Що краще діти та молодь навчилися конструктивно вирішувати конфлікти, то менша небезпека того, що вони застосують фізичне насильство. Брошура показує батькам, вихователям і вчителям способи сприяння соціальному співіснуванню. Вона охоплює розуміння базових цінностей, фундаментальних правил спільного життя та наслідків у вихованні.

У демократичному суспільстві свобода одного завжди закінчується свободою іншого.

Попри всю різноманітність, у людей, які виховують, немає іншого вибору, окрім як домовитися про базові цінності та правила співіснування й активно працювати заради них. Якщо це вдається в суспільстві, цінності та соціальні правила проходять червоною ниткою через усі етапи життя дітей і забезпечують необхідну орієнтацію та безпеку.

Ein Leitfaden für Kindertagesstätten, Schulen und Familien

VORWORT

Ein Zusammenleben in der Gemeinschaft macht Kindern Spaß. Sobald sich jedoch unterschiedliche Interessen und Bedürfnisse gegenüberstehen, können Reibungspunkte und Konflikte entstehen. Je besser Kinder und Jugendliche gelernt haben, Konflikte konstruktiv auszutragen und zu lösen, desto weniger besteht die Gefahr, dass sie körperliche Gewalt einsetzen.
Die Broschüre zeigt Eltern, ErzieherInnen und LehrerInnen Wege auf, soziales Zusammenleben zu erleichtern. Sie beinhaltet die Verständigung auf Grundwerte, daraus resultierende grundsätzliche Regeln des Zusammenlebens sowie Konsequenzen in der Erziehung.

Die Freiheit des einen endet in einer demokratischen Gesellschaft immer an der Freiheit des anderen.

Bei aller Vielfalt bleibt deshalb den Menschen, die erziehen, nichts anderes übrig, als sich auf Grundwerte und Grundregeln des Zusammenlebens zu verständigen und sich aktiv dafür einzusetzen. Wenn dies in einem Gemeinwesen gelingt, ziehen sich Werte und soziale Regeln wie ein roter Faden durch alle Stationen im Leben der Kinder und geben die nötige Orientierung und Sicherheit.

Базові цінності

Як можна досягти успіху в управлінні конфліктами?
Які умови сприяють ефективному вирішенню конфліктів?
Соціальне навчання охоплює чітку ціннісну орієнтацію.
Цінності Основного закону Федеративної Республіки Німеччина мають для нас важливе значення.

1. Людська гідність є недоторканною

У сфері освіти це означає, що всі, хто виховує, мають захищати гідність дітей і молоді. Конкретно це означає, наприклад, що дорослий не має ображати дитину чи дозволяти дітям ображати й обзивати один одного.
І навпаки, дорослі не мають дозволяти дітям ставитися до них нешанобливо. Усе це, звичайно, легше сказати, ніж зробити. Проте проблема практичної реалізації не змінює обґрунтованості цих речень.

Grundwerte

Wie kann Konfliktmanagement gelingen?
Welche Bedingungen sind für gute Konfliktlösungen hilfreich?
Zum sozialen Lernen gehört eine klare Werteorientierung. Wesentlich sind für uns die Werte des Grundgesetzes der Bundesrepublik Deutschland.

1. Die Würde des Menschen ist unantastbar

Auf die Erziehung bezogen bedeutet dies, dass alle, die erziehen, die Würde von Kindern und Jugendlichen schützen müssen. Konkret heißt dies beispielsweise, dass ein Erwachsener weder ein Kind beleidigen, noch zulassen darf, dass Kinder untereinander sich beleidigen und sich beschimpfen.
Umgekehrt dürfen Erwachsene auch nicht zulassen, dass Kinder sie respektlos behandeln.
Dies alles ist sicher leichter gesagt als getan.
Das Problem der praktischen Umsetzung ändert aber nichts an der Geltung dieser Sätze.

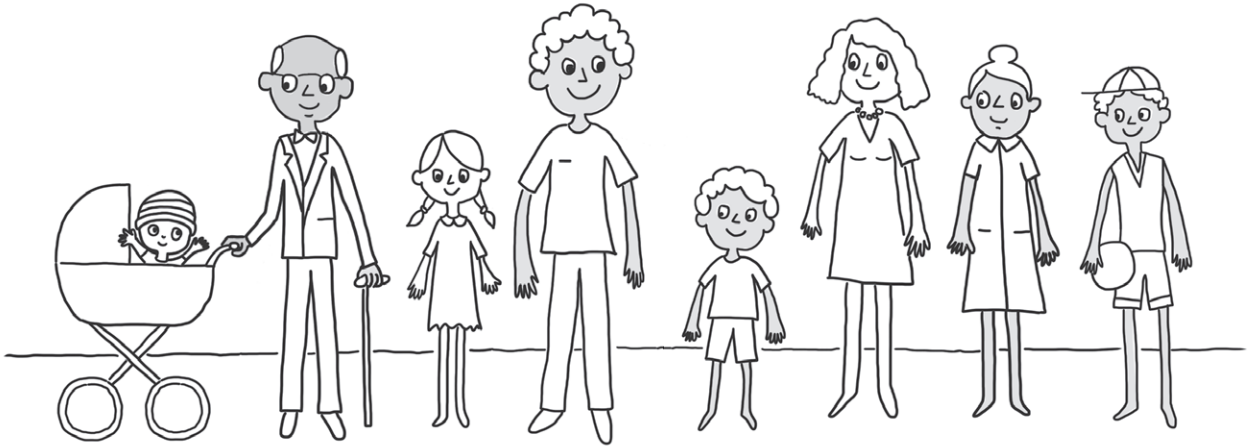

2. Кожна людина має право на вільний розвиток своєї особистості, за умови, що вона не порушує права інших людей.

Щодо освіти ця причина є особливо важливою та ставить перед усіма, зокрема перед вихователями, складне завдання.
У сім'ях, дитячих садках і школах часто виникають ситуації, коли необхідно знайти справедливий баланс між інтересами одних й інших.
Безліч повсякденних конфліктів дає дорослим змогу дати дітям зрозуміти, що спільнота — це «давати та брати», і вона вимагає поваги. Якщо одна сторона перемагає за рахунок іншої, з'являються «переможці» та «переможені». Це створює потенціал для насильницьких форм вирішення конфліктів..

2. Jeder hat ein Recht auf freie Entfaltung seiner Persönlichkeit, soweit er nicht die Rechte anderer verletzt.

Bezogen auf die Erziehung ist dieser Grundwert besonders wichtig und er stellt jeden, und damit auch Erziehende, vor eine schwierige Aufgabe.
In Familien, Kindertagesstätten und Schulen gibt es häufig Situationen, in denen es erforderlich ist, einen fairen Ausgleich zwischen den Interessen des Einen und denen des Anderen herbeizuführen. Die Vielzahl der alltäglichen Konflikte bietet Erwachsenen die Möglichkeit, Kindern erlebbar werden zu lassen, dass Gemeinschaft »ein Geben und Nehmen« ist und Rücksichtnahme verlangt. Setzt sich eine Seite auf Kosten der anderen durch, entstehen »Sieger« und »Verlierer«. Damit wird ein Potential für gewaltsame Formen der Konfliktaustragung geschaffen.

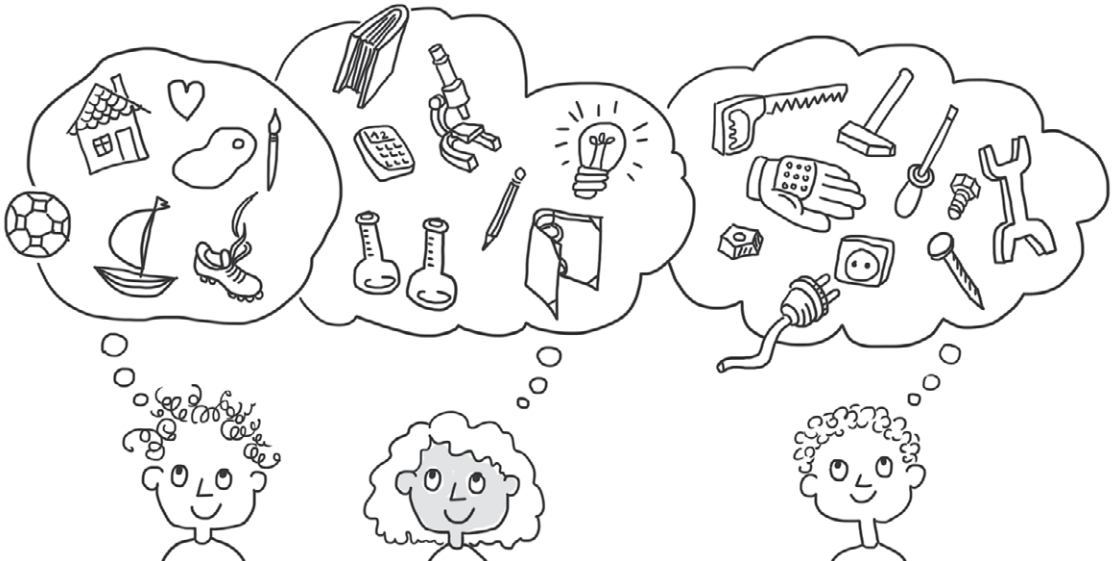

3. Захист фізичної недоторканності

З погляду освіти це означає, що побиття не може бути законним засобом виховання. Також не є адекватними засобами вирішення конфліктів серед дітей удари, стусани, кусання, дряпання. Отже, це означає, що необхідно вчити дітей конструктивно вирішувати свої конфлікти мирними засобами. Забезпечення захисту фізичної недоторканності також означає, що дорослі мають втручатися, коли вони спостерігають насильницькі протистояння.

4. Захист власності

Діти мають спочатку вивчити, що таке «моє» та «твоє». Якщо вони хочуть погратися з іграшкою, яка належить іншій дитині, вони мають навчитися просити. Якщо вони почують «ні», важливо поважати це «ні», навіть якщо це важко. Звичайно, діти мають вчитися ділитися. Однак це можливо лише тоді, коли діти точно знають, що вони також можуть сказати «ні» та що їхнє право на власність поважається.

5. Захист навколишнього середовища

Ми бачимо, що шанобливе ставлення до природи та довкілля є спільним завданням у сім'ях, дитячих садках і школах. Діти дізнаються, що вони можуть зробити для збереження навколишнього середовища.

3. Schutz der körperlichen Unversehrtheit

Dies heißt auf die Erziehung bezogen, dass Schläge kein legitimes Erziehungsmittel sein können. Genauso wenig sind Schlagen, Treten, Beißen, Kratzen adäquate Mittel der Konfliktaustragung der Kinder untereinander. In der Konsequenz bedeutet dies, dass es notwendig ist, Kindern beizubringen, ihre Konflikte mit friedlichen Mitteln konstruktiv zu lösen. Den Schutz der körperlichen Unversehrtheit zu gewährleisten, heißt auch, dass Erwachsene sich einmischen müssen, wenn sie gewalttätige Auseinandersetzungen beobachten.

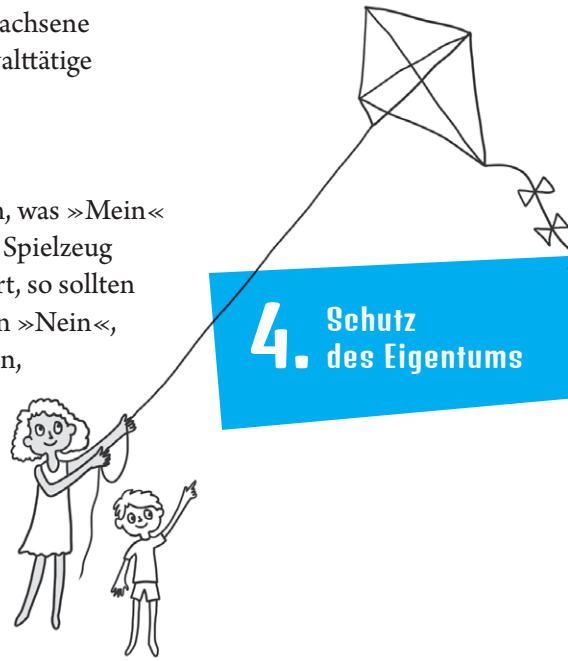

4. Schutz des Eigentums

Kinder müssen zunächst einmal lernen, was »Mein« und »Dein« ist. Möchten sie mit dem Spielzeug spielen, das einem anderen Kind gehört, so sollten sie lernen zu fragen. Hören sie dann ein »Nein«, so gilt es dieses »Nein« zu respektieren, auch wenn es schwer fällt. Selbstverständlich sollen Kinder lernen zu teilen. Dies ist allerdings nur möglich, wenn Kinder sicher wissen, dass sie auch »Nein« sagen dürfen und dass ihr Anspruch auf Eigentum respektiert wird.

5. Schutz der Umwelt

Einen respektvollen Umgang mit der Natur und der Umwelt erleben wir in Familien, Kindertagesstätten und Schulen als gemeinsame Aufgabe. Kinder lernen, was sie tun können, ihre Umwelt zu erhalten.

Фундаментальні правила співіснування,
що випливають із вищезгаданих базових цінностей.

Спільнота не може обійтися без соціальних правил, інакше переможе право найсильнішого. Це однаково стосується сімей, дитячих садків, шкіл і нашого суспільства.

За цими правилами стоять мами, тата, команда дитячого садка та працівники школи! Усі!

1. Моя свобода закінчується там, де я порушую свободу іншого.
2. Я намагаюся не завдати болю іншій людині ні тим, що говорю, ні тим, що роблю.
3. Я є ввічливим із іншими.
4. Я допомагаю, коли мене потребують, й отримую допомогу, коли не можу впоратися самостійно.
5. Я дбайливо ставлюся до свого майна та піклуюся про майно інших.
6. Я є чесним із іншими.
7. Я поважаю інші культури та релігії.
8. Я дбайливо ставлюся до природи та поводжуся екологічно безпечно.

Grundsätzliche Regeln des Zusammenlebens,

die sich aus den zuvor genannten Grundwerten ableiten.

Eine Gemeinschaft kommt nicht ohne soziale Regeln aus, sonst macht sich das Recht des Stärkeren breit. Dies gilt für Familien, Kindertagesstätten, Schulen und für unsere Gesellschaft gleichermaßen.

1. Meine Freiheit hört dort auf, wo ich die Freiheit des anderen verletze.
2. Ich achte darauf, den anderen nicht zu verletzen, weder mit dem, was ich sage, noch mit dem, was ich tue.
3. Ich bin höflich zu den anderen.
4. Ich helfe, wenn ich gebraucht werde, und hole Hilfe, wenn ich es allein nicht schaffe.
5. Ich behandle mein Eigentum sorgfältig und achte auf das der anderen.
6. Ich bin ehrlich zu den anderen.
7. Ich achte fremde Kulturen und Religionen.
8. Ich nehme Rücksicht auf die Natur und verhalte mich umweltgerecht.

Hinter diesen Regeln stehen Mama, Papa, das Kitateam und das Kollegium der Schule! Alle!

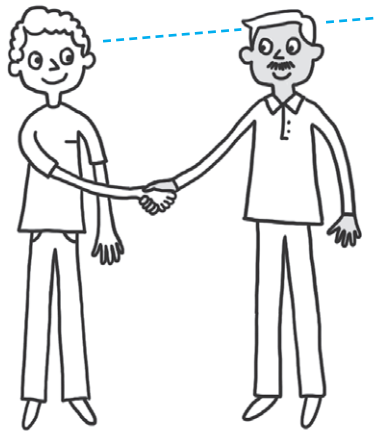

Розуміння правил — але як?

Правила дотримуються лише тоді, коли їх розуміють і сприймають серйозно. Вони мають бути чітко сформульовані, відповідати віку та бути зрозумілими. Перевірте розуміння правил за допомогою наступних трьох запитань:

Чи знає дитина правило?

Ні?

Я мушу пояснити це ще раз.

Чи зрозуміла дитина правило?

Ні?

Я пояснюю правило, розповідаючи чи малюючи приклади тощо.

Чи сприймає дитина правило серйозно?

Ні?

Насамперед необхідно з'ясувати, що саме було зроблено — прохання чи доручення. Дитина може відмовитися від прохання, але зобов'язана виконати доручення. Потім перевірте, чи є відповідний наслідок і чи зрозумілий він дитині. Наслідок має бути прямим і безпосереднім.

Regelverständnis – aber wie?

Regeln werden nur eingehalten, wenn sie verstanden wurden und ernst genommen werden. Sie müssen klar formuliert, altersgemäß und nachvollziehbar sein. Prüfen Sie das Regelverständnis anhand der folgenden drei Fragen:

Kennt das Kind die Regel?

Nein?

Ich muss es noch einmal erklären.

Hat das Kind die Regel verstanden?

Nein?

Ich verdeutliche die Regel, indem ich Beispiele dazu erzähle oder aufmale und dergleichen.

Nimmt das Kind die Regel ernst?

Nein?

Zunächst ist zu klären, ob eine Bitte oder eine Anweisung erfolgte. Eine Bitte kann das Kind abschlagen, eine Anweisung muss es befolgen. Dann ist zu prüfen, ob es eine angemessene Konsequenz gibt und ob sie dem Kind klar ist. Die Konsequenz muss direkt und unmittelbar erfolgen.

Порушення правил — як із цим боротися?

Порушення правил вимагає відповідної реакції, адже закривши очі, можна зробити багато чого гіршого.

Посібник до дії

1. Роз'яснення ситуацій

Першим кроком є з'ясування того, чи було комусь завдано поранення, матеріальної шкоди чи шкоди здоров'ю. У повсякденному житті сім'ї, дитячого садка чи школи це означає, наприклад, заспокоїти дитину, яка плаче, і розпитати її, що сталося.

2. Протистояння

Учасники стикаються з наслідками своєї дії, наприклад, із заподіяним болем, а також із тим, що це було порушенням важливого правила.

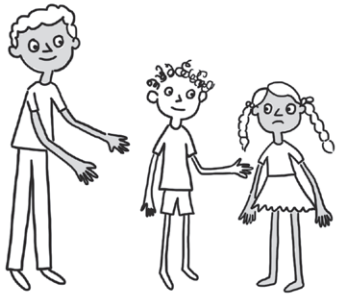

3. Пробудження співчуття та розуміння

Важливо проявити співчуття до постраждалої дитини, водночас донести до неї розуміння того, що соціальне правило є необхідним і має поважатися та дотримуватися всіма дітьми.

Regelverstoß – wie gehen wir damit um?

Regelverstöße verlangen eine angemessene Reaktion, denn Wegschauen macht vieles schlimmer.

Leitfaden zum Handeln

1. Klärung der Situationen

Der erste Schritt besteht darin zu klären, ob jemand verletzt, geschädigt oder beeinträchtigt wurde. Im Alltag einer Familie, Kindertagesstätte oder Schule bedeutet dies beispielsweise, ein weinendes Kind zu trösten und die Beteiligten zu fragen, was passiert ist.

2. Konfrontation

Die Beteiligten werden mit den Folgen der Handlung, beispielsweise dem zugefügten Schmerz, und mit der Tatsache, dass es ein Verstoß gegen eine wichtige Regel war, konfrontiert.

3. Erwecken von Mitgefühl und Einsicht

Es ist wichtig, Mitgefühl mit dem verletzten Kind zu zeigen, gleichzeitig die Einsicht zu vermitteln, dass die soziale Regel notwendig ist und von allen Kindern respektiert und eingehalten werden muss.

4. Надання необхідного часу для роздумів і споглядання

5. Поговоріть про те, «як» це можна виправити.

Примирення не можна примусити, але можна створити умови для нього!

6. Допомога у вибаченні та відшкодуванні збитків

Важливо не задовольнятися бурмотінням «вибач», а спонукати дитину дивитися в очі іншій людині та говорити, «за що» вона вибачається і «про що» вона шкодує. Інше завдання — супроводжувати процес. Можливо, ображена дитина настільки розлючена, що не може прийняти вибачення в даний момент. Тоді треба спробувати ще раз пізніше. Можливо, вибачень достатньо для примирення та конфлікт вирішено. Для відновлення соціальної рівноваги може знадобитися більше. У цьому разі необхідно обговорити відшкодування.

4. Die nötige Zeit lassen

zum Nachdenken und sich Besinnen

5. Gespräch darüber

»wie« die Angelegenheit wieder in Ordnung gebracht werden kann.

6. Hilfestellung für Entschuldigung und Wiedergutmachung

Es ist wichtig, sich nicht mit einem gemurmelten »Entschuldigung« zufrieden zu geben, sondern das Kind anzuleiten, dem anderen in die Augen zu schauen und zu sagen, »wofür« es sich entschuldigt und »was« ihm Leid tut. Die weitere Aufgabe ist die Begleitung des Prozesses. Vielleicht ist das verletzte Kind so wütend, dass es im Moment die Entschuldigung überhaupt nicht annehmen kann. Dann sollte es später noch einmal versucht werden. Vielleicht reicht die Entschuldigung zur Versöhnung aus und der Konflikt ist gelöst.
Möglicherweise ist mehr erforderlich, damit der soziale Ausgleich wiederhergestellt wird. In diesem Fall muss über eine Wiedergutmachung gesprochen werden.

Versöhnung kann man nicht erzwingen, jedoch lassen sich die Voraussetzungen dafür schaffen!

Виховання з наслідками

У вихованні рідко коли бракує заохочення. Але всі застереження не приносять користі, якщо до них не ставитися серйозно. Тому варто заздалегідь подумати про наслідки, якщо дитина чи молода людина не дотримується правила чи домовленості.

Якщо було порушено правило чи не дотримано домовленості, першим кроком завжди має бути обговорення з метою досягнення порозуміння та ще раз чітко визначити бажану поведінку. Якщо неправомірна поведінка повторюється, треба погрожувати наслідками. Якщо порушення правил повторюється, має настати покарання.

Наслідки мають:

- **бути прямими та безпосередніми;**
- **бути чітко зрозумілими та проникливими;**
- **бути релевантними та послідовними;**
- **охоплювати, якщо це можливо, відшкодування збитків.**

Erziehung mit Konsequenzen

In der Erziehung besteht selten ein Mangel an Ermahnungen. Doch alle Ermahnungen nutzen wenig, wenn sie nicht ernst genommen werden. Von daher lohnt es sich, wenn man sich vorher schon über die Konsequenz Gedanken macht, falls ein Kind oder Jugendlicher eine Regel oder eine Absprache nicht einhält.

Wurde eine Regel verletzt oder eine Absprache nicht befolgt, sollte an erster Stelle immer ein Gespräch stehen mit dem Ziel, Einsicht zu bewirken und das gewünschte Verhalten nochmals klar zu definieren. Tritt daraufhin ein erneutes Fehlverhalten ein, sollte die Konsequenz angedroht werden. Bei nochmaligem Verstoß muss dann die Konsequenz erfolgen.

Konsequenzen müssen:

- **direkt und unmittelbar erfolgen**
- **klar verständlich und einsichtig sein**
- **sachbezogen und schlüssig sein**
- **möglichst eine Wiedergutmachung beinhalten**

Приклади відшкодування —

коли комусь було завдано шкоди чи завдано тілесних ушкоджень

Подивіться в очі і назвіть, за що саме ви просите вибачення. Недостатньо просто вибачитися!

Напишіть листа з вибаченнями, пояснивши, за що ви шкодуєте та що ви хочете зробити краще в майбутньому.

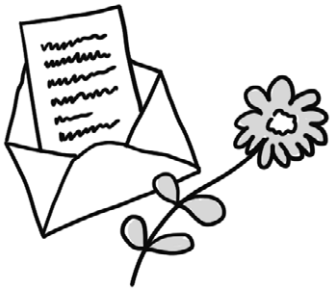

Писати щось для задоволення іншої людини.
Це також може бути компліментом.
Зробіть невеликий дарунок для примирення, наприклад, зробіть щось, намалюйте малюнок тощо.

На знак доброї волі зробіть приємність іншій людині, наприклад, попросіть її приєднатися до вас під час перерви, запросіть до себе додому після обіду чи зробіть зусилля, щоб бути особливо доброзичливими.

Beispiele für Wiedergutmachungen

– wenn jemand geschädigt oder verletzt wurde

In die Augen sehen und genau benennen, wofür man sich entschuldigt. Ein gemurmeltes »Entschuldigung« reicht nicht aus!

Einen **Entschuldigungsbrief schreiben** und darin erklären, was einem Leid tut und was man in Zukunft besser machen will.

Etwas zur Freude des anderen schreiben.
Dies darf auch ein Kompliment sein.
Ein kleines Geschenk zur Versöhnung machen, z.B. etwas basteln, ein Bild malen, etc.

Als **Zeichen des guten Willens** dem anderen eine Freude machen, z.B. in der Pause zum Mitspielen auffordern, nachmittags zu sich nach Hause einladen oder sich darum bemühen, besonders freundlich zu sein.

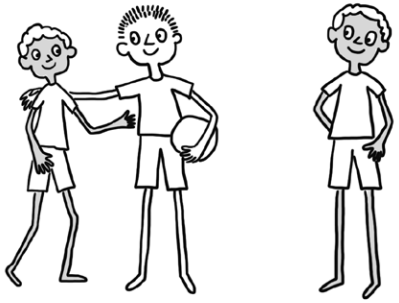

Як компенсація візьміть на себе обов'язки іншої людини, наприклад, прибрати в класі, почистити велосипед, підстригти газон, підмести вулицю тощо.

Приведіть до ладу пошкоджені предмети та замініть їх. У разі порушення правил у суспільстві виконуйте завдання для суспільства, наприклад, працюйте в шкільному саду, допомагайте доглядачеві, більше допомагайте в підготовці спортивних змагань і шкільних свят.

Часто буває корисно, якщо **дорослі беруть на себе роль модератора**, а діти та молодь самі вирішують свої конфлікти за «круглим столом» у сім'ї, в дитячому садку чи в школі.

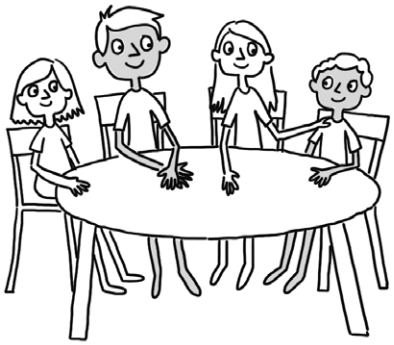

Als Ausgleich eine Pflicht des anderen übernehmen, z.B. die Klasse aufräumen, das Fahrrad putzen, den Rasen mähen, die Straße fegen etc.

Beschädigte Gegenstände in Ordnung bringen und ersetzen. Bei Verstößen gegen die Gemeinschaft Aufgaben für die Gemeinschaft erledigen, z.B. Arbeit im Schulgarten, dem Hausmeister helfen, verstärkte Mithilfe bei der Vorbereitung von Sport- und Schulfesten.

Oft ist es hilfreich, wenn **Erwachsene die Moderation übernehmen** und Kinder und Jugendliche ihre Konflikte am »runden Tisch« in der Familie, in der Kindertagesstätte oder in der Schule selbst lösen.